

PASSFR.EU

A Digital Learning Platform for Generation Z:
Passport to IFRS®

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

A Digital Learning Platform for Generation Z: Passport to IFRS®

Международен МСС® 32 Финансови инструменти: представяне

Funded by the Erasmus+ Program of the European Union. However, European Commission and Turkish National Agency cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

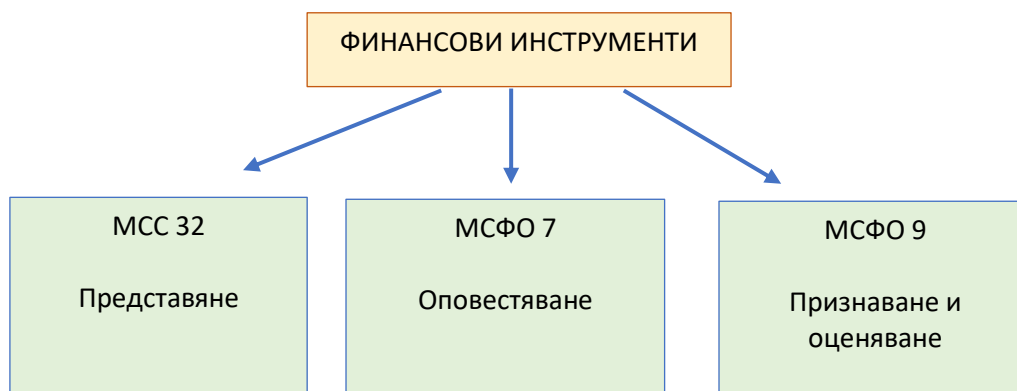
© Copyright 2021, Istanbul University

Международен счетоводен стандарт (МСС) 32 ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ: ПРЕДСТАВЯНЕ

1. ЦЕЛ И ОБХВАТ

Счетоводното третиране и оценката на финансови инструменти е всеобхватен и сложен въпрос. Поради тази причина някои елементи на счетоводното третиране и представянето на финансови инструменти се регулира от отделни стандарти, както е показано на Фигура 1.

Фигура 1: Счетоводно третиране на финансови инструменти

МСС 32 Финансови инструменти: Представяне не третира признаването, оценяването и оповестяването на финансови инструменти. Целта на МСС 32 е да създаде принципи за класификацията на финансовите инструменти като активи, пасиви и инструменти на собствения капитал и обстоятелствата, при които финансовите активи и финансовите пасиви следва да бъдат компенсирани.

Класификацията на финансови инструменти като финансови пасиви и инструменти на собствения капитал има две важни последици за финансовото отчитане. Първо, елементи, класифицирани като финансови пасиви, ще попаднат в обхвата на МСФО 9 Финансови инструменти. По този начин те ще бъдат предмет на правилата за признаване и оценяване на МСФО 9. Второ, плащания различни от тези по главницата на инструменти, класифицирани като финансови пасиви, ще бъдат класифицирани като лихви и отчитани в печалбата или загубата. Извършените плащания за капиталови инструменти обаче няма да бъдат свързани с печалбата или загубата, те ще бъдат директно намалени от собствения капитал.

Настоящият стандарт се прилага по отношение на всички видове финансови инструменти, с изключение на.

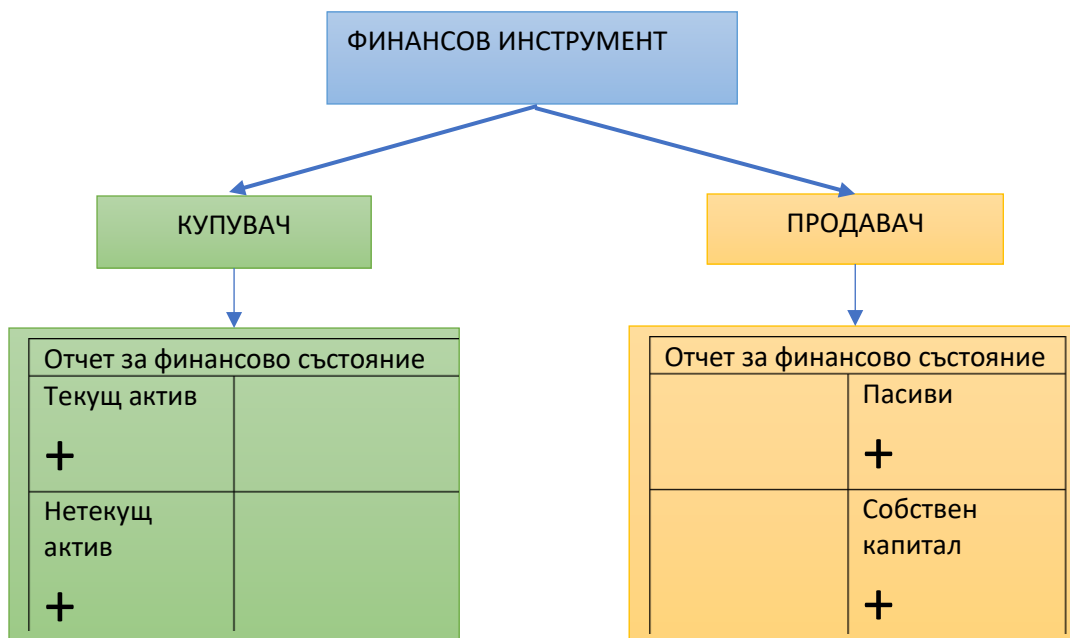
- Финансови инструменти, върху които предприятието има контрол, съвместен контрол или значително влияние. В някои случаи обаче се изисква или разрешава предприятието да отчете дял в дъщерно, асоциирано или съвместно предприятие, като използва МСФО 9 и в тези случаи предприятията прилагат изискванията на настоящия стандарт.
- права и задължения на работодатели по планове за доходи на наети лица
- застрахователни договори съгласно определението в МСФО 17 Застрахователни договори
- финансови инструменти, договори и задължения по сделки с плащане на базата на акции

2. ОПРЕДЕЛЕНИЯ

Финансовите инструменти представляват финансови активи за дадено предприятие и финансови пасиви или инструменти на собствения капитал за друго предприятие. Тъй като основната цел на този стандарт е да класифицира финансови инструменти, е необходимо да се разбере дефиницията на финансов инструмент, както и концепциите за финансов актив, финансов пасив и инструмент на собствения капитал.

Финансов инструмент е всеки договор, който поражда финансов актив за дадено предприятие и финансов пасив или инструмент на собствения капитал за друго предприятие (МСС 32.11). Една финансова сделка има две страни, както е показано на Фигура 2. Едната от страните е в позицията на купувач (инвеститор), а другата – на продавач (емитент). При определяне на купувача и продавача, първо се определя страната, която ще увеличи активите по съответната сделка.

Фигура 2: Класификация на финансовите инструменти

Да приемем, че две предприятия сключват договор за покупко-продажба и че продавачът се съгласява да получи плащането за стоките на по-късна дата от датата на доставката им. Купувачът има задължение да предостави паричните средства или другите дължащи се по договора финансови активи. С тази транзакция между двете предприятия ще се формира финансов инструмент, който позволява на едното предприятие да получи пари в брой от другото предприятие. В този случай правата (активите) на продавача и задълженията (пасивите) на купувача ще се увеличат.

Финансов актив е всеки актив, който е:

- парични средства;
- инструмент на собствения капитал на друго предприятие;
- договорно право да се получат парични средства или друг финансов актив от друго предприятие; или да се разменят финансови активи или финансови пасиви с друго предприятие при условия; или

- d. договор, който ще бъде или може да бъде уреден в инструменти на собствения капитал на емитента.

Финансов пасив е всеки пасив, който е:

- a. договорно задължение да се предоставят парични средства или друг финансов актив на друго предприятие; или да се разменят финансови активи или финансови пасиви с друго предприятие при условия, които са потенциално неблагоприятни за предприятието; или
- b. договор, който ще бъде или може да бъде уреден в инструменти на собствения капитал на емитента.

От друга страна, инструментите на собствения капитал се определят по отношение на пасивите на емитента. Инструмент на собствения капитал е всеки договор, който доказва остатъчен дял от активите на дадено предприятие, след приспадането на всички негови пасиви.

Упражняем инструмент е финансов инструмент, който дава на държателя право да върне инструмента обратно на емитента срещу парични средства или друг финансов актив, или който автоматично се връща обратно на емитента при настъпване на несигурно бъдещо събитие или смърт, или оттегляне на държателя на инструмента.

3. ПРЕДСТАВЯНЕ НА ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ

Основният принцип в МСС 32 е финансовите инструменти да се класифицират като финансови активи, финансови пасиви или инструменти на собствения капитал към момента на признаването по два основни критерия - определенията на финансовите инструменти и принципа на предимство на съдържанието над формата.

Сравнително лесно е да се разграничи финансов актив от финансов пасив или инструмент на собствения капитал. Разграничаването на финансов пасив от инструмент на собствения капитал обаче понякога може да бъде предизвикателство. Да предположим например, че производител на играчки продава с отсрочено плащане играчки на стойност 10 000 BE на магазин за играчки. В този случай производителят на играчки е получил договорно право да получи пари в брой от магазина за играчки. От друга страна, магазинът за играчки има договорно задължение да изплати пари в брой на производителя на играчки. По този начин производителят на играчки ще отчете финансов актив след тази продажба, докато магазинът за играчки ще отчете финансов пасив.

Сега нека променим условията на горната операция. Да приемем, че производителят на играчки отново продава играчки на стойност 10 000 BE на магазина за играчки на кредит, но с три различни алтернативи на начина на плащане:

- a. магазинът за играчки ще плати дължимата сума с акции на друго предприятие на стойност 10 000 BE.
- b. магазинът за играчки ще плати дължимата сума със свои акции на стойност 10 000 BE.
- c. магазинът за играчки ще плати дължимата сума с 50 свои акции.

И в трите случая производителят на играчки ще признае финансов актив, но трябва да се прецени дали магазинът за играчки ще признае финансов пасив или инструмент на собствения капитал.

За да отговорим на този въпрос трябва да разберем принципа, установен за класифициране на финансов инструмент като финансов пасив или капиталов инструмент. Общата рамка за тази класификация е обобщена на фигура 3. Нашата отправна точка за класификация е да определим дали съответният финансов инструмент е инструмент на собствения капитал. Ако финансовият

инструмент не отговаря на критериите за инструмент на собствения капитал, той следва да се класифицира като финансов пасив. Даден инструмент е инструмент на собствения капитал, само ако са изпълнени и двете условия ((а) и (б)) по-долу (МСС 32. 16):

(а) Инструментът не включва договорно задължение:

(i) да се предоставят парични средства или друг финансов актив на друго предприятие; или

(ii) да се разменят финансови активи или финансови пасиви с друго предприятие при условия, които са потенциално неблагоприятни за емитента.

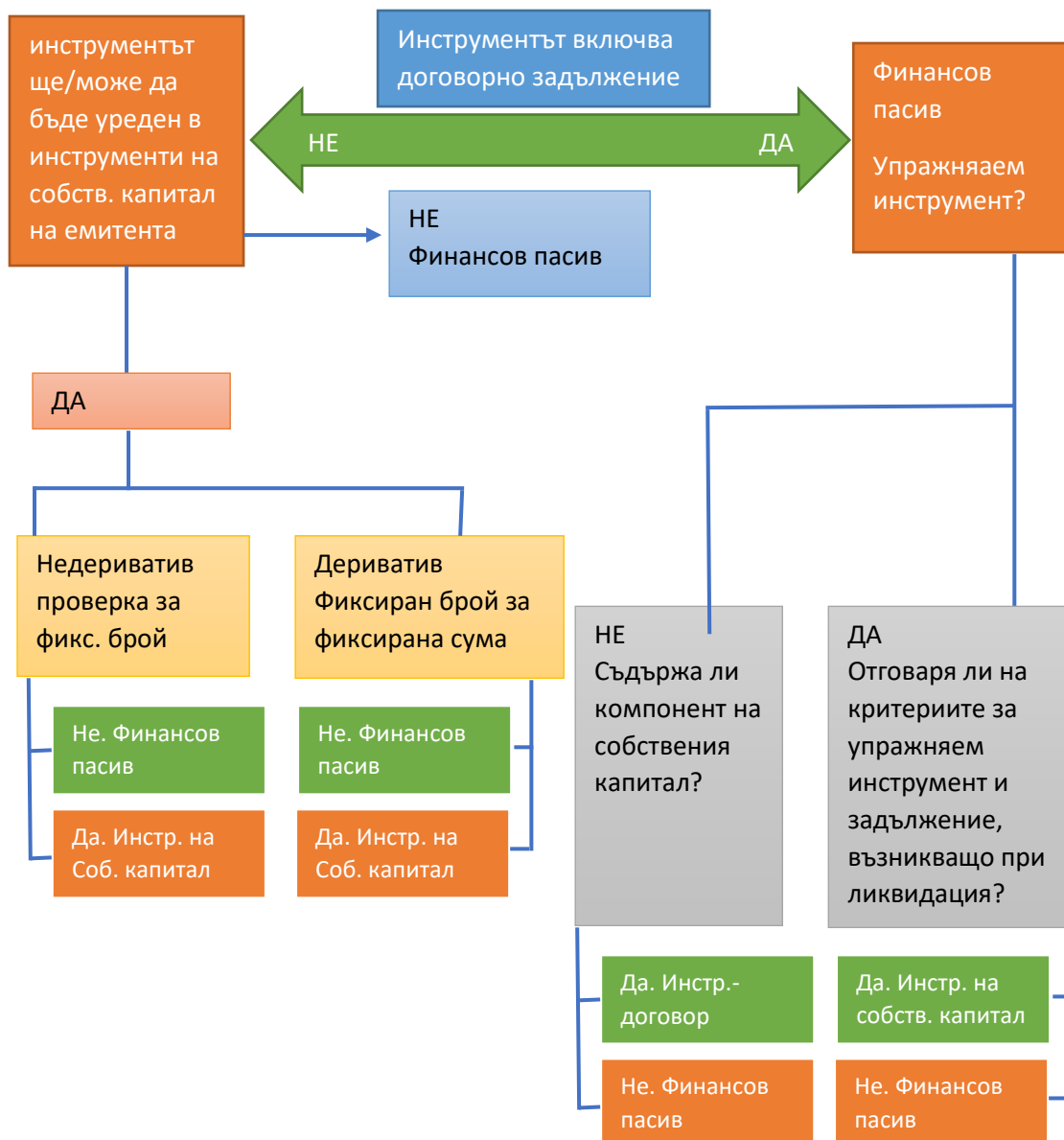
(б) Ако инструментът ще бъде или може да бъде уреден в инструменти на собствения капитал на емитента, той е:

(i) недериватив, който не включва договорно задължение за емитента да предостави променлив брой свои инструменти на собствения капитал; или

(ii) дериватив, който ще бъде уреден от емитента само чрез размяна на фиксирана парична сума или друг финансов актив за фиксиран брой от неговите инструменти на собствения капитал.

Както е показано на Фигура 3, ако даден финансов инструмент съдържа договорно задължение, той трябва да бъде класифициран като финансов пасив. Въпреки това, преди да се направи тази класификация, трябва да се провери дали финансовият инструмент е упражняем инструмент. Ако финансовият инструмент не съдържа договорно задължение, ще трябва да проверим второто условие, за да можем да го класифицираме като инструмент на собствения капитал.

Фигура 3: Класификация на финансов актив и инструмент на собствения капитал

Но първо да разберем проблема с договорните задължения. Да приемем, че има две страни: А и Б. А дава 1000 ВЕ на Б, а Б дава писмен документ на А в замяна. В документа се посочва, че:

- Предприятие В ще плати 1 100 ВЕ на Предприятие А след една година.
- След една година Б ще прехвърли 100 акции на Предприятие В и ще получи 10 акции от Предприятие Г от Предприятие А. Акциите на Предприятие В са по-ценни от акциите на Предприятие Г. И при двете условия има някои задължения, които произтичат от документа. В този случай той не е инструмент на собствения капитал.

Сега да приемем, че писменият документ не включва никое от горепосочени договорни задължения. В него се посочва, че страна Б ще извърши плащането със собствените си акции. В този случай трябва да се определят условията, при които ще се предоставят дяловете. Както може да се види на Фигура 3, трябва да се направи проверка (тест) дали е договорена размяна

на фиксиран брой инструменти или на фиксирана сума за фиксиран брой инструменти, за да се определи дали емитираният финансов инструмент е деривативен или недеривативен. Тези тестове се основават на принципите за класификация на финансовите пасиви, определени в МСС 32.11.

Проверката се извършва по критерия (МСС 32.11): *“недериватив, за който предприятието е или може да бъде задължено да получи **променлив** брой инструменти на собствения капитал на предприятието”*. Съответно, ако предприятието извършва плащане с недеривативен инструмент и издаде променлив брой инструменти на собствения капитал за това плащане, то няма да издържи тази проверка и финансовият инструмент ще бъде класифициран като финансов пасив.

Ако инструментът е деривативен, тогава се прави проверка да фиксирана сума срещу фиксиран брой инструменти по критерия (МСС 32.11) *“дериватив, който ще бъде или може да бъде уреден чрез размяна на **фиксирана** сума парични средства или друг финансов актив за **фиксиран** брой инструменти на собствения капитал на предприятието.”* Ако има предприятие, което издава деривативен инструмент и плаща пари на инвеститора за дериватива на датата на изтичане или дава фиксиран брой инструменти на собствения капитал, тогава този деривативен инструмент се счита за преминал теста „фиксирана сума за фиксиран брой“ и се класифицира като инструмент на собствения капитал.

Вече уточнихме, че ако финансов инструмент съдържа договорно задължение, той трябва да се класифицира като финансов пасив. Като изключение от дефиницията за финансов пасив, инструмент, който включва такова задължение, се класифицира като инструмент на собствения капитал, ако притежава всички от следните характеристики (МСС 32. 16А):

- (а) Инструментът дава право на държателя на пропорционален дял от нетните активи на предприятието в случай на ликвидация на предприятието.
- (б) Инструментът е в класа инструменти, който е подчинен на всички други класове инструменти.
- (в) Всички финансови инструменти, в класа инструменти, който е подчинен на всички други класове инструменти, притежават идентични характеристики.
- (г) Единственото отговорно задължение на емитента е за обратно изкупуване на инструмента срещу парични средства или друг финансов актив.
- (д) Общият размер на очакваните парични потоци, отнасяни към този инструмент, през целия живот на инструмента се основават в съществена степен на печалбата или загубата, промяната в признатите нетни активи или промяната в справедливата стойност на признатите и отписани нетни активи на предприятието през целия живот на инструмента.

Да се върнем към нашия пример с магазина за играчки. Първата алтернатива беше „Магазинът ще плати дължимата сума с акции на друго предприятие на стойност 10 000 BE“. В тази алтернатива има договорно задължение. Магазинът за играчки приема задължението да предостави финансов актив на производителя на играчки. Поради наличието на договорно задължение, този финансов инструмент следва да се класифицира като финансов пасив.

Втората алтернатива беше „Магазинът за играчки ще плати дължимата сума със свои акции на стойност 10 000 BE“. В тази алтернатива няма договорно задължение, така че второто условие трябва да премине проверка за инструмент на собствения капитал. При тази алтернатива инструментът ще бъде уреден с инструменти на собствения капитал на емитента. При тази

алтернатива магазинът за играчки ще издаде променлив брой акции в зависимост от цената на акциите си на датата на плащане. Това няма да удовлетвори изискването за класификация като инструмент на собствения капитал, така че този вариант също трябва да се класифицира като финансов пасив.

Третата алтернатива беше „Магазинът за играчки ще плати дължимата сума с 50 свои акции“. Тази алтернатива също не включва никакви договорни задължения. Тази алтернатива включва недериватив с договорно задължение за емитента да достави фиксиран брой инструменти на собствения си капитал. При това положение този инструмент трябва да се класифицира като инструмент на собствения капитал.

3.1 СЪСТАВНИ ИНСТРУМЕНТИ

Понякога финансовите инструменти могат да съдържат едновременно пасивен и капиталов компонент. Такива инструменти се наричат съставни инструменти. Конвертируемите облигации са пример за съставни инструменти. Компонентите на съставните финансови инструменти трябва да се класифицират отделно като финансови пасиви, финансови активи или инструменти на собствения капитал.

Основният подход при определяне на стойността на финансов пасив и инструмент на собствения капитал в съставни инструменти е първо да се определи стойността на финансовия пасив и да се приеме остатъчната стойност като стойност на инструмента на собствения капитал. Както е видно от Фигура 4, остатъчната стойност е разликата между справедливата стойност на съставния финансов инструмент и стойността на неговия финансов пасив. Такъв подход е възприет, защото е сравнително лесно да се определят бъдещите парични потоци и дисконтовият процент на съставляващия финансов пасив.

Фигура 4: Класификация на съставен финансов инструмент

Фирма Dogu Co. емитира конвертируеми облигации с номинална стойност от 500 000 BE, падежен срок от 4 години и лихвен процент от 6%. Съгласно договора всяка облигация с

номинална стойност 1000 BE може да бъде конвертирана в 100 акции на Doru Co. Продадени са конвертируеми облигация за общо 500 000 BE. Облигации с подобни характеристики, продадени през същия период, носят 10% лихва. Как трябва да бъде представена тази облигация във финансовите отчети на Doru Co?

Отправната точка на този въпрос е принципът на съдържанието над формата. Дори ако конвертируемите облигации са правно класифицирани като облигации, трябва да се оцени дали този финансов инструмент е финансов пасив или капиталов инструмент. Сложните облигации са инструменти, които предоставят повече от една икономическа изгода на своя собственик по отношение на емитиращата организация. Финансовият инструмент съдържа договорно задължение. Той обаче е и упражняем инструмент съдържа и компонент на собствения капитал.

Doru Co. извлича полза като продава облигациите с опцията за конвертирането им в акции. Докато при нормални обстоятелства лихвата на подобни облигации би била 10%, Doru Co. взема облигационен заем при 6% лихва поради опцията за конвертиране. Тази разлика в лихвените проценти се дължи на стойността на капиталовия елемент в този финансов инструмент.

За тази съставна облигация, на първо място, трябва да се изчисли стойността на финансовия и пасив. Това изчисление ще бъде направено чрез намиране на настоящата стойност на бъдещите парични потоци на облигацията. Въпреки това, когато се изчислява настоящата стойност, трябва да се използва 10% вместо дисконтовия процент от 6%, тъй като разликата между двата курса се дължи на капиталовия компонент на съставната облигация. Инвеститорът е готов да получи 6% лихва вместо 10% поради предлагания инструмент на собствения капитал като се надява, че загубата на лихвените проценти ще бъде компенсирана от печалбите, които ще реализира от инструмента на собствения капитал, който ще бъде придобит в бъдеще. След това стойността на опцията за собствен капитал ще бъде намерена чрез изваждане на изчислената стойност на финансовия пасив от стойността (500 000 BE) на финансовия инструмент.

Таблица 1: Настояща стойност на парични потоци

Периоди		1	2	3	4
Изплащане на главницата					500 000
Годишна лихва		30 000	30 000	30 000	30 000
Общ паричен поток		30 000	30 000	30 000	530 000
Настояща стойност на паричния поток (дисконтирана с 10%)	436 602	27 273	24 793	22 539	361 997

Стойността на финансовия пасив (вж. Таблица 1), изчислена чрез дисконтиране на бъдещите парични потоци от комбинираната облигация с 10%, е 436 602 BE (сумата е закръглена). Тази сума трябва да се извади от стойността на финансовия инструмент. Финансовият инструмент е продаден за 500 000 BE на съответната дата (Забележка: може да е бил продаден за различна сума). В този случай стойността на капиталовия инструмент се изчислява, както следва:

Финансов инструмент	500 000 BE
(-) Финансов пасив	436 602 BE
= Инструмент на собствения капитал	63 398 BE

Продавачът ще признае продажбата на финансовия инструмент както следва.

Dr. Каса	500 000
Cr. Финансов пасив	436 602
Cr. Инструмент на собствения капитал	63 398

Купувачът ще признае:

Dr. Финансов актив	500 000
Cr. Каса	500 000

4. СЪКРОВИЩНИ АКЦИИ

Ако предприятие придобие повторно свои инструменти на собствения капитал, тези инструменти ("обратно изкупени (съкровищни) акции") се приспадат от собствения капитал. Не се признава нито печалба, нито загуба от покупката, продажбата, емитирането или обезсилването на инструменти на собствения капитал на предприятието.

Да предположим, че предприятие А купува собствени акции за 10 000 ВЕ на фондовата борса. Предприятие А няма да класифицира тези акции като финансови активи, а по-скоро тези акции на стойност 10 000 ВЕ биха намалили собствения капитал на Предприятие А с 10 000 ВЕ.

Обратно изкупени акции могат да бъдат придобити и държани от предприятието или от други членове на консолидираната група. Платеното или полученото възнаграждение се признава директно в собствения капитал.

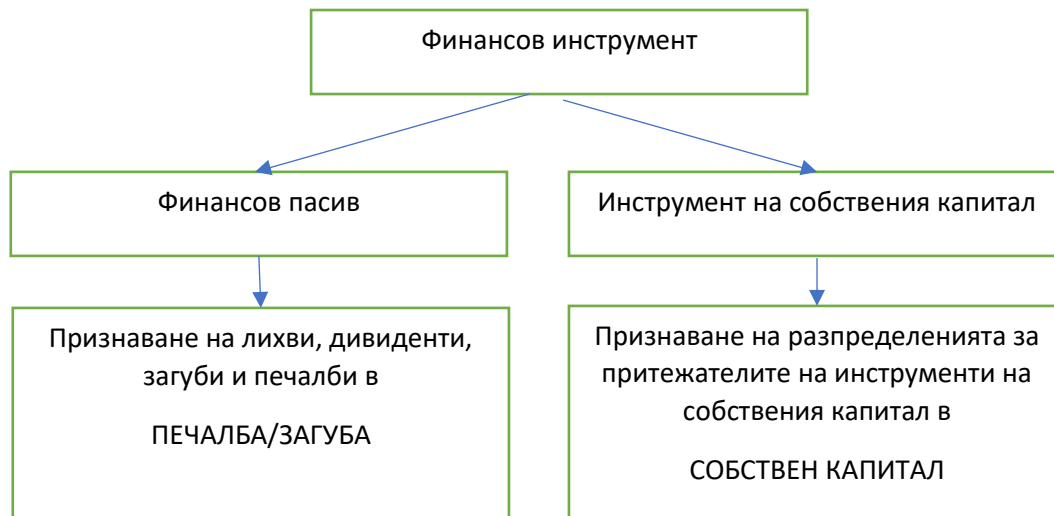
Да предположим, че Предприятие А има дъщерно предприятие - Предприятие Б. Предприятие Б купува акции на Предприятие А на стойност 10 000 ВЕ на фондовата борса. Ще възникнат две различни ситуации по отношение на отчитането на тези финансови инструменти от Предприятие Б. Акции на Предприятие А ще бъдат отчетени като финансови активи в отделните финансови отчети на Предприятие Б. Въпреки това, в консолидираните финансови отчети на предприятие А тези суми ще бъдат приспаднати от собствения капитал.

5. ЛИХВИ, ДИВИДЕНТИ, ЗАГУБИ И ПЕЧАЛБИ

Когато дадено предприятие придобие финансов актив, то ще бъде изложено на различни парични потоци, свързани с този финансов инструмент. Тези парични потоци ще генерират различни елементи на дохода като лихви и дивиденди. В допълнение, промените в стойността на финансовия инструмент също ще причинят загуба или печалба. Третирането на тези елементи се определя както следва (МСС 32. 5):

Лихви, дивиденди, загуби и печалби, свързани с финансов инструмент или компонент, който е финансов пасив, се признават като приходи или разходи в печалбата или загубата (вж. Фигура 5). Разпределенията за притежателите на инструменти на собствения капитал се признават от предприятието директно в собствения капитал. Разходите по операцията за капиталова сделка се отразяват счетоводно като намаление на собствения капитал.

Фигура 5: Признаване на лихви, дивиденди, загуби и печалби

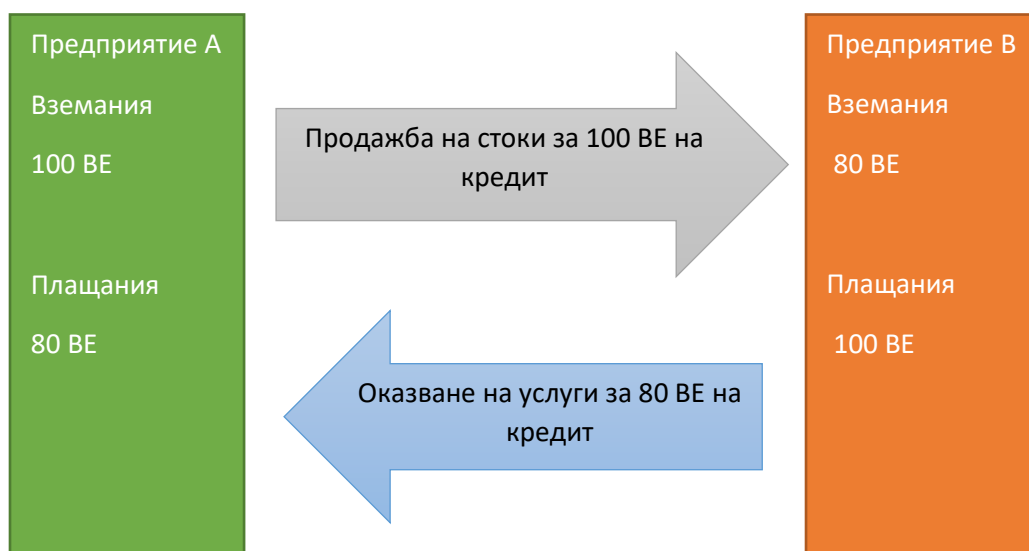
6. КОМПЕНСИРАНЕ

Финансовите активи и финансовите пасиви се компенсират и нетната сума се представя (като пасив или актив) в отчета за финансовото състояние.

За да се компенсират предприятието трябва да отговаря на два важни критерия:

- да има юридически упражняемо право да компенсира признатите суми; и
- да има намерение или да уреди на нетна база, или да реализира актив и едновременно с това да уреди пасив.

Фигура 6: Компенсирание на финансови пасиви и финансови активи

За да разберем прихващането, нека разгледаме транзакциите между две компании, показани на Фигура 6. Предприятие А е търговска организация, а Предприятие Б е организация, оказваща услуги. Предприятие А е продало стоки на стойност 100 BE на предприятие Б на кредит. Предприятие Б е предоставило услуги на Предприятие А и не е събрало своето вземане от 80 BE. В този случай Предприятие А има търговско вземане в размер на 100 BE от Предприятие Б и задължение за плащане в размер на 80 BE към Предприятие Б. Ако Предприятие А получи 20 BE от Предприятие Б, дългово-кредитните отношения между А и Б ще бъдат законово прекратени. Това е и намерението на Предприятие А. В този случай Предприятие А ще отчете само вземания на стойност 20 BE в своя отчет за финансовото състояние в резултат на тези транзакции. В противен случай Предприятие А трябва да отчете както вземания на стойност 100 BE, така и задължение на стойност 80 BE в своя отчет за финансовото състояние.

7. ПРИМЕР

Нека да разгледаме един по-подробен пример за представяне на финансови инструменти. Фирма Murat Co. работи в сектора на селското стопанство. Предприятието желае да поеме, за да финансира нова инвестиция. Предприятието планира да закупи нова нива, на която да отглежда царевица. Murat Co. се нуждае от 250 000 BE за тази инвестиция. Предприятието планира да произведе 500 тона царевица, да я продаде за 100 BE/тон и да върне заетите средства в края на първата година от поемането на дълга. Murat Co. е преговаряла с кредитор, който може да финансира тази инвестиция. В резултат на преговорите са оценени различни алтернативи за финансиране и са очертани следните възможни споразумения:

- a. Кредиторът ще отпусне заем в размер на 250 000 BE и след една година ще получи 300 000 BE в брой за погасяване на задължението.
- b. Кредиторът ще отпусне заем в размер на 250 000 BE и след една година ще получи 300 тона царевица за погасяване на задължението.
- c. Кредиторът ще отпусне заем в размер на 250 000 BE и след една година ще получи акции на Murat Co. на стойност 300 000 BE за погасяване на задължението.
- d. Кредиторът ще отпусне заем в размер на 250 000 BE и след една година ще получи 10 000 акции на Murat Co. за погасяване на задължението.
- e. Кредиторът ще отпусне заем в размер на 250 000 BE и след една година ще получи 250 000 BE в брой или 10 000 акции на Murat Co. за погасяване на задължението.

РЕШЕНИЕ

За да класифицираме представените ни във въпроса алтернативи като финансови дългови или капиталови инструменти, на първо място трябва да се проучи наличието на договорни задължения. Договорно задължение е :

- да се предоставят пари в брой или под формата на друг финансов актив на друго предприятие; или
- да се разменят финансови активи или финансови пасиви с друго предприятие при условия, които са потенциално неблагоприятни за емитента.

Ако съществува финансово задължение, инструментът се класифицира като финансов пасив.

- a. При първата алтернатива, Murat Co. има задължение да заплати 300 000 BE в брой. В този случай, договорът трябва да се класифицира като финансов пасив.

- b. При първата алтернатива, Murat Co. има задължение да достави 300 тона зърно. Задължението не включва доставка на парични средства или финансови активи или размяна на финансови активи или пасиви. Освен това задължението не е уредено със споразумение, включващо акциите на Murat Co. В този случай няма елемент на финансов пасив или инструмент на собствения капитал.
- c. В тази алтернатива няма договорно задължение за Murat Co. Инструментът обаче ще бъде уреден в собствените капиталови инструменти на емитента. Инструментът е недеривативен. За да се класифицира като капиталов инструмент, той **не трябва да включва договорни задължения** за емитента да доставя променлив брой свои собствени капиталови инструменти. Не е сигурно обаче колко акции ще предостави Murat Co. при тази алтернатива. Броят на акциите варира в зависимост от стойността на акциите на датата на падежа. След това трябва да се класифицира като финансов пасив.
- d. Тук отново няма договорно задължение за Murat Co. и инструментът се урежда със собствени капиталови инструменти на Murat Co. Тук, за разлика от предишната алтернатива, броят на акциите не е променлив. Murat Co. ще преотстъпи 10 000 акции. В такъв случай това е капиталов инструмент.
- e. При тази алтернатива има договорно задължение. В този договор обаче има и възможност договорът да бъде уреден със собствените капиталови инструменти на Murat Co. Съществува изгодна ситуация поради възможността за закупуване на капиталов инструмент в тази алтернатива. При нормални условия, свързаното задължение може да бъде закрито с 300 000 BE (вижте алтернатива а), а поради възможността за получаване на собствен капитал, задължението може да бъде покрито с 270 000 BE при тази алтернатива. Съществува съставен финансов инструмент. Финансовият инструмент трябва да бъде разделен на финансов пасив и инструмент на собствения капитал.